

Kéretlenül küldött
cikkeket csak ak-
kor küldünk visz-
sza, ha bélyeget
mellékelnek. Kéz-
iratokat hat hét-
nél tovább nem
őrünk.

Szerkesztőség:
VII, Thököly-út 46.
Telefon : 142-40.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE, A NŐTISZTUISELOK
ORSZÁGOS EGYESÜLETE, A NAGYVÁRADI, SZOMBAT-
HELYI, TEMESVÁRI ÉS ARADI NŐTISZTUISELOK
EGYESÜLETEINEK ÉS A „FÉRFIGA A NŐK VÁLASZTÓ-
JOGA ÉRDEKÉBEN“ HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Lapunk tartalmát
csak a Nő és a
társadalom meg-
nevezése mellett
szabad átvenni.
Cikkek átvételé-
hez azonkívül a
szerző engedélye
is megszerzendő.

Kiadóhivatal:
V., Vigadó-tér 3.
Telefon 80-75

TARTALOM: *Glücklich Vilma*: Emlékezzünk ... – *Willhelm: Szidónia*: A nőtisztviselők a Ferenc József-kórházi választásokon. – *Bertha Mason*: A nők választójogáéra szerepe az alkohol elleni küzdelemben. – A férfiak és nők száma és aránya Magyarországon. – Bírálatok a Polgári Törvénykönyv Tervezetéről – Irodalom. – Szemle. – Feministák Egyesületének rovata. – Nőtisztviselők Országos Egyesületének rovata. – Hirdetések

Lapunk utolsó száma már november végén jelenik meg; evvel a Nőtisztviselők Országos Egyesületének kérése teljesül, amelyet a Ferenc József Betegsegélyző-Pénztár november 30-i *küldött-választása* indokol.

Éljen választójogával a Ferenc József-pénztár minden tagja!

A NŐ

címen 1914. január elsején új lapot indítunk.

Feministák Egyesülete.

Emlékezzünk ...

Írta: *Glücklich Vilma*

A kezdésnek, az indulásnak soha vissza nem térő fiatalos lelkesedését, a kezdet nehézségeinek újból meg újból felmerülő gondjait, a félreértett vagy félremagyarázott becsületes akarásnak fájdalmait és tettekkel igazolásának gyönyörűségét: mind-mind eszünkbe juttatja fájó örömmel, szívet melegítő fájdalommal két közeledő decemberi évforduló

Hogyan nyilallott belénk, a karácsonyi bazar vidám zajában, az első szomorú hír: Márkus Dezső súlyos beteg! Hogyan hozta elém a véletlen – midőn biztosabb értesülésért a szanatórium felé siettem – Dirner Gusztávot. Hogy kaptam az ő révén igazán hiteles tudósítást arról a szörnyű valóságról, hogy alig van remény. Hogy jöttünk össze rövid három nap után mélyen lesújtva temetési elő-

készületre és vittük sokadmagunkkal a meleg hála és elismerés virágait oda, ahol meg kellett válnunk Márkus Dezső hült tetemétől. Csak attól, ami benne anyag volt, mert szellemi hagyatékát híven őrizzük. Nincs nagyobb jelentőségű kérdés, amelynek tárgyalásakor fel ne merülne a gondolat: mit szőtt volna ehhez Márkus Dezső? Nincs tere mozgalmunk küzdelmeinek, amelyen mély nyomot ne hagyott volna az ő odaadó, lankadatlan, eredményes munkája.

Nagy erőpróba volt, hogy a Polgári Törvénykönyv bírálatát nála nélkül – bár sokszor idézve őt és velünk dolgozó jogászmunkatársaink állandó, buzgó segítségével – alaposan el tudtuk végezni.

Márkus Dezső temetésén nélkülöznünk kellett egy jóbarátot, akinek közelsége megnyugtató hatást gyakorolt volna mindannyiunkra: Dirner Gusztáv, akit mélyen lesújtott ez a haláleset, ugyanezen a napon betegedett meg. Aggódo felesége az ő határozott kívánságára kijött helyette, de visszatérve, válságos állapotban találta őt: tüdőgyulladás támadta meg, amely mindjárt életveszélyes tünetekkel lépett föl; le sem csillapodhattunk az első, nagy csapás izgalmai után, máris reszkető aggodalommal jártunk tudakozódni Dirner Gusztáv lakására, ahol változó, de sohasem biztató hírek fokozták félelmünket. Hiába reméltük, hogy a sors kegyetlensége ennyire nem sújthat bennünket: rövid egy hét után arra ébredtünk, hogy legkedvesebb munkatár-

saink, legigazabb barátaink közül még egyet elvesztettünk. Dirner Gusztáv dőlt ki sorainkból, aki a Férfiliga alapításával, a nők választójogáért folytatott hősie, semmitől vissza nem riadó, bátor küzdelmével ideálisan egészítette ki azt a működést, amelyet Márkus Dezső folytatott ügyünk érdekében és amelynek határokra szabott Márkus bírói hivatása. Dirner Gusztáv, akit a nő anyai szenvedéseinek ismerete hozott küzdő sorainkba, akinek gondos vezetése alatt kezdhettük meg anyavédelmi működésünket!

Ha valaha kétségbeesnénk a magyar feminizmus sorsán; ha bárki közülünk csüggedésre lenne hajlandó: bátorítson bennünket az a tény, hogy két ekkora csapást egyidejűleg, a leglázásabb kongresszusi előkészületek idején, a legsúlyosabb felelősség terhe alatt képes volt mozgalmunk elviselni! Köszönet érte eszméink erején kívül mindazoknak, akik éppen ezekben a nehéz napokban adták ügyünkkel és annak harcosaival szemben a megértés, a szolidaritás kétségbevonhatatlan jeleit.

Elköltözött barátaink emlékét fenn fogják tartani örökbecsű szellemi hagyatékukon kívül azok az ösztöndíjak is, amelyeket a Feministák Egyesülete és a Férfiliga alapítottak emlékezetükre; reánk nézve, akik szerencsések lehettünk velük együtt dolgozni, emlék minden szavuk, amelyre emlékezünk, minden sor írásuk, amely reánk maradt.

Ha méltóképpen akarjuk Márkus Dezső és Dirner Gusztáv emlékét fentartani: gondoskodnunk kell arról, hogy mozgalmunk, amelynek megindításában és fejlesztésében oly nagy részük volt, azon az utón haladjon tovább, amely a kezdeményezők előtt lebegő cél felé vezet.

A szolidaritás eszméje indított bennünket arra, hogy *minden nő* érdekeit felkaroló, *minden nő* sérelmeit felpanaszoló szervezetet alakítsunk; hogy teljesen háttérbe szorítsuk az egyéni érdekeket és egyéni sérelmeket, de törhetetlenül küzdjünk a *közösség* bajai ellen. Meghatva gondolunk vissza arra a nemes versenyre, amelyet eleinte kevéstagú csapatunk ügyünk érdekében és az önmehtagadás terén kifejtett.

Ma nagy, hatalmas tábor tart velünk, amelynek bajtársi összetartása örömmel és

büszkeséggel tölt el bennünket. Nincs társadalmi osztály, amelynek képviselői hiányoznának a velünk küzdők seregéből. Akik még együtt vagyunk a szerény kezdet, tanúi és résztvevői közül, elenyésző kis részét képezzük e tevékeny, nagy tömegnek. *Ez legnagyobb örömünk: hogy a mozgalom dimenziói mellett ma eltörpül minden személyi kiválóság vagy hiba, hatástalanná lesz minden rosszakarat vagy indolencia.*

Nagy lépésekkel haladunk a magyar asszonyok *összességének* szervezése felé. És e munkánkban újesztendőktől kezdve tökéletesebb segítő szerszám lesz hivatalos lapunk, amely az elterjedés kellékeivel gazdagabban felszerelve, újjászületik.

„*A Nő*” címen kéthetenként megjelenő, népszerű irányban is fejlesztendő, *képekkel* élénkített, olcsó lapot indítunk u. i., amelyet kolportázs útján is terjeszteni fogunk. Ennek segítségével óhajtjuk elérni mindazokat, akik az ország bármely részében a nő érdekeivel foglalkoznak vagy azok iránt érdeklődnek. így óhajtjuk mindig szélesebb körben terjeszteni eszméinket, gyarapítani munkánk résztvevőinek számát és előbbrevinni a magyar nő egyenjogúsítása ügyét.

Így és csak így mutatkozhatunk Márkus és Dirner méltó munkatársainak; így bizonyíthatjuk be azt, hogy kellőképpen méltatjuk azt a megbecsülhetetlen értéket, amelyet mozgalmunkra az ő közreműködésük és azt a mérhetetlen kárt, amelyet elvesztésük okozott.

A nőtisztviselők a Ferenc József-kórházi választásokon.

Soha még olyan dagadó önérettel, soha a jövőbe vetett nagyobb bizalommal nem irhattunk egy ügyről e hasábokon, mint most a a Ferenc József-kórházi választás előkészítésének idején.

A nőtisztviselők intellektuális fejlettségének, gazdasági, nemi és osztályöntudatának még soha sem volt alkalma ilyen impozáns formában megnyilvánulnia, mint most a nagy próba idején.

Tizenhét esztendei lelkes és kitaró munka eredménye, hogy egyesületünk által a nőtisztviselők tudatába átvitt önérettetes tisztviselői és feminista gondolkodás, messze egyesületünk

keretein túl is az egész tisztviselőnőtáborban megtermi gyümölcsét.

Aratást, dús és gazdag aratást jelent ez a néhány munkás hét, amely az első harci riadó óta eltelt.

A Ferenc József-kórházi választások, a melyeknél első alkalommal élhetnek a nőtagok aktív és passzív választójogukkal, élénk tanúságot tesznek a mellett, hogy a nők, ha kellő szociális öntudatra ébredtek, céljuk szem előtt tartásával, józanul és bátran tudnak élni jogaikkal.

A magyar nőmozgalomnak e páratlan nagy eseménye világtörténeti jelentőséggel bír és rátereli erre a nagyfontosságú mozgalomra politikai és társadalmi életünk jeleseinak figyelmét.

Egy nagy társadalmi réteg, a kereskedelem magánalkalmazottainak mozgalmáról van szó, amely egyik nagyfontosságú szociális intézményük, a betegsegélyezés körül forog.

Maga a kérdés csakis ezt a társadalmi osztályt érinti, csakis erre nézve bír fontossággal. De történeti jelentőségűvé teszi e magában lokális érdekű kérdést a nők szerepe, a nők állásfoglalása, küzdelme, harci készsége, szervező ereje és last not least páratlan elv- és parthűsége.

Kerüljön be a betegsegélyező vezetésébe bármelyik párt, győzzön akár az egyik, akár a másik csoport, a nők győzelme biztos, és elvitázhatlan.

Győznek a nők, mert értéküket, erejüket tekintetbe kellett vennie mind a két küzdő tábornak, mert kénytelen mindkét tábor elismerni, hogy a fizetésben, pozícióban még nem egyenrangú nőkollega, osztályöntudata szempontjából, tehát e kérdésben egyetlen etikai érték szempontjából felülmúlja a férfi tisztviselő átlagát.

Hogy ilyen meglátások, hogy ilyen örvendetes, vagy fájdalmas tapasztalatok – a szerint hogy melyik párthoz tartozik a férfi kollega – mennyire emelik majd a nőtisztviselők és velük együtt a dolgozó nők összeségének társadalmi és politikai értékét, arra nem kell különösebben rámutatunk.

A Ferenc József-kórházi választások előkészítésében a magánalkalmazottak két táborra szakadtak. Mindkét tábor kérte a Nőtisztviselők Országos Egyesületének csatlakozását. Az egyesület legszívesebben neutrális maradt volna e kínos testvérharcban és azért, amint azt előző lapjainkban már megírtuk, arra kérte a pártokat, hogy jelöljenek listáikon a kórház

vezetésére mindkét táborban 25%-ban nőtisztviselőket. Ez a quóta felel meg körülbelül annak a számaránynak, amelyben nők beletartoznak a pénztár kötelékébe (40.000 tag közül 9000 nő).

Az egyik párt, amely Autonom-párt néven küzd, azonnal elismerte a nők kívánságának jogosságát és lekötötte magát a követelés teljesítése mellett. A másik párt az ú. n. radikális, annyira átértette nevének jelentőségét, hogy nem teljesítette a nők jogos kívánságát, de még ajánlatot sem tett egy esetleges alacsonyabb quóta irányában.

A Nőtisztviselők Országos Egyesülete figyelmeztette az urakat, hogy ne álljanak erre az intransigens és jogtalan álláspontra, hiszen ha csak egyetlen női szavazatot akarnak pártjuk számára megnyerni, kénytelenek lesznek nőket is jelölni, annál többet, minél inkább kell szavazataikért küzdeni.

Nem hitték el, azt gondolták és próbálkoztak is vele, hogy a nőekkel elhitetik, „minek a női jelölés, hiszen az úgyis a kisebbség 75% férfival szemben a kórház vezetésében, majd a radikális férfiak megvédik a nők érdekeit is, minek nekik a női képviselőt.

Nem hittek az urak intó szavunknak, lekicsinyelték a nők önértékét, lenézték öntudatosságukat, lebecsülték eszüket és szervező erejüket.

Nem vették észre, hogy a Nőtisztviselők Egyesületének 17 esztendei nevelő munkája most hozza meg az összes e pályán működők számára gyümölcsét.

Nem tudták, amit az Autonom-párt igenis joggal remélt, hogy ha a nőtisztviselők érdekeiket védve látják, akkor a legértékesebb, legkitartóbb bajtársak, hogy mint harcos társak is megérdemlik követelésük teljesítését, még ha nem is állana mellettük a jog.

De hiszen mi nők e tekintetben nem vagyunk elkényeztetve. Hol és mikor ismerték el a mi jogainkat? Hol és mikor jutottunk mi azok birtokába, csak az igazságosság címén?

Hogy most ebben a kérdésben elismerést talált, ez a mi jogunk és honorálta a pártok egyike, teljes mértékben, ez is – legyünk őszinték – némiképen a versengés eredménye volt. Bizonyos, hogy ha a két tábor nem küzd egymással, úgy a kórház nőtagjainak alig jut ilyen igazságos quóta az önálló képviseltetésből. Alig nyílik alkalom, hogy reformtörekvéseinek ilyen mértékben önmaga tudjon érvényt szerezni.

Megállapíthatjuk azonban örömmel, hogy a nőknek először nyílik majd alkalmuk arra, hogy mint teljes jogú emberek intézkedhessenek közügyben; egy szociális intézmény vezetésében önmagukat képviselhetik és hogy alkalmuk nyílt megmutatni, hogy milyen erő, milyen érték rejlik szervezettségükben és osztályöntudatukban. Alkalmuk nyílik most továbbá a nőtisztviselőknél jelölést és szavazásuk által bebizonyítani politikai érettségüket és olyan egyéneket bejelölni és beválasztani a kórház vezetésébe, akik megvalósíthatják majd a nők reformtörekvéseit.

A radikális-párt most a választás előtti héten szintén kénytelen nőket jelölni listáján. Amit előre megmondottunk, ez most bekövetkezett. Még arra is rávettemült egyik szervező emberük, hogy most, néhány nappal a választások előtt eljött próbálkozni a N O. E-nél, hogy nem pártolna-e át a radikális-párthoz.

Ezek az urak úgylátszik még mindig nem tudják, hogy a nőkollegák emberek, még pedig önérzetes emberek mert különben nem tette volna ki magát az az úr annak a fogadtatásnak, amelyben ajánlatával részesült.

A nőtisztviselő az Autonóm-várttal mentek a választás harcába és ha írásban adja meg valaki, hogy nem kerül ki győztesen ez a párt a harcból, akkor is az utolsó percig egytől-egyig kitaranak mellette. Ez a nők politikai érettségének, politikai megbízhatóságának fényes tanúsága Győzzön bármelyik párt, a nők minden esetben győztek, győztek, mint értékes, értékelt bajtársak, de győztek gyakorlati irányban is, mert most már a másik párt is kénytelen nőket jelölni és így minden körülmény között lesznek nők is a kórház* vezetésében. Az *Autonóm-párt* győzelme esetén igazságos és szükséges számarányban, ellenkező esetben' parányi töredékben, csak a látogat kedvéért agitációnk kényszerítő hatása alatt.

Willhelm Szidónia.

A nők választójogának szerepe az alkohol elleni küzdelemben.

Írta: *Bertha Mason*

„Az alkohol elleni küzdelem minden társadalmi és politikai reformnak egyik alapfeltétele.”

Richard Cobden.

E nagyjelentőségű szavakat a nagy szociális reformpolitikus néhány év előtt mondotta, s ma már a nőknek nagy és folyton növekvő tábora, mely a társadalmi és erkölcsi életfeltételek javításán dolgozik, vallja ugyan ezt az elvet.

Mindazok a nők, akik az alkoholizmus elleni küzdelmet tekintik a legsürgősebb szo-

ciális munkának, mindinkább meggyőződnek róla, hogy az alkoholizmus problémája át és át van szöve a legkülönbözőbb társadalmi kérdésekkel: a munkanélküliség, a lakásnyomor, az elégtelen táplálkozás, az erkölcstelenség, a gyermekekkel való kegyetlenség, vagy azok elhanyagolása, a szegénységből és a szellemi gyengeségből eredő minden betegség és nyomorúság alapokaiban majdnem mindenütt rábukkanunk az alkoholra.

Adatokat találunk mindezekre nézve:

1. A népesedés csökkenésével foglalkozó bizottságok és egyesületek jelentéseiben;

2. a válási okok bizonyítékaiban;

3. a gyermekekkel szemben kegyetlenségeket meggátló egyesület jelentéseiben;

4. az orvosi, jogi és egyéb tudományok tantételeiben.

E példák élénken igazolják, hogy az alkohol elleni küzdelem szorosan bekapcsolódik a nemzet testi, szellemi és erkölcsi helyzetébe s rátereli figyelmünket arra az igazságra, hogy ez a mozgalom minden szociális reform egyik kiindulási pontja.

Mi, akik a mozgalomban részt veszünk, napról-napra jobban meggyőződünk arról is, hogy csak helyes törvények s ezek helyes alkalmazása, valamint megfelelő törvényjavítások teszik lehetségessé a társadalmi bajok orvoslását és járulhatnak hozzá a társadalmi viszonyok javításához.

Beigazolódnak előttünk Frances Power Cobbe szavai is: „A legtöbb esetben csupán a törvényhozás teszi lehetővé, hogy a nagy társadalmi bajoknak egészen a gyökeréig hatolhassunk. Sok melegszívű nő dolgozik a legjobb indulattal egész életén keresztül azon, hogy a bajokból eredő rossz hajtasokat nyesege; hogy enyhítse és csökkentse a gyökéren rágódó betegségnek a symptomáit; de a rossz gyökerek kipusztításának és a betegség orvoslásának nagyobb szabású és eredményesebb munkáját a férfiaknak kénytelenek átengedni.”

Naponkint új tapasztalatok győznek meg e szavak igazságáról valamint arról, hogy az alkohol elleni küzdelemben sok munkát és erőfeszítést hiábavaló módon pazarlunk mindaddig, míg törvényeink rosszak és törvényhozásunk ki nem elégitő, és míg mindnyájan nem adhatjuk le szavazatunkat azokra az emberekre, kiket a parlamentbe küldünk, hogy számunkra törvényeket alkossanak.

A nagy angol konzervatív politikus, Arthur Chamberlain egy nagyhatású beszédében egyszer ezt mondta: „Ha valami felől nagyon erősen meg vagyok győződve, akkor meggyőződésemet a választási urnához kell vinnem.”

Nekünk antialkoholista asszonyoknak pedig erős meggyőződésünk, hogy az italmérési

engedély reformra szorul, hogy a község véleményezési joga szükséges, hogy a kocsmáknak vasárnapokon és választási napokon való bezárása elengedhetlen követelmény és hogy mi mindnyájan „a választási urnához akarjuk vinni eme meggyőződésünket.” Miért? Mert már mi is tudjuk, nemcsak a férfiak tudják, hogy ez az egyetlen mód arra nézve, hogy a parlament munkájára eredményes nyomást tudjunk gyakorolni.

Sokan azt hangoztatják, hogy törvényekkel nem lehet az embereket erkölcsösebbé tenni, s hogy az antialkoholizmust csupán az egyes emberek meggyőződése viheti előbbre. Mi, akik ebben a mozgalomban dolgozunk, nem kicsinyeljük és nem hanyagoljuk el az egyéni meggyőzés eszközeit sem, azonban kénytelenek vagyunk belátni azt, amit már Butler Jozefin asszony, a mozgalom egykori nagy munkása mondott: hogy „az antialkoholizmus munkája rendkívül meg van nehezítve az által, hogy harcosai az alkotmányon kívül kénytelenek küzdeni.” Követeljük tehát a parlamenti választójogot, hogy a megfelelő hatalom birtokában oly törvényes reformokat erőszakolhassunk ki, melyek alkalmasak az emberek erkölcsi és szellemi jólétének biztosítására s amely reformokat csupán a parlamenten keresztül lehet életbe léptetni.

Hozzá fog-e tehát a nők választójoga a mértékletesség terjedéséhez és az erkölcsök javulásához járulni? Erős meggyőződésünk, hogy igen. Frances Willard, aki a nők antialkoholista világszervezetét megalapította, fáradhatatlanul dolgozott a nők választójoga érdekében, mert komoly hite szerint (amely hitet országunkban az asszonyok ezrei osztják) a nők választójoga a társadalmi és politikai élet megtisztításához fog vezetni és csökkenti fogja az alkoholkimérést és fogyasztást, minden ebből származó bajjal együtt; ő megjósolta, hogy el fog következni az az idő, a mikor a férfiak is be fogják látni: „hogy az antialkoholista és a politikai nőmozgalom, nem-hogy az otthont veszélyeztette volna, hanem ellenkezőleg, annak javára vált.”

Ezen meggyőződésünket támogatják azok az információk, melyeket azokból az országokból kapunk, ahol a nőknek már van szavazati joguk. New-Zeelandban, ahol a nőknek 1893. óta van szavazati joguk, olyan kielégítőnek találják az eredményt, hogy semmiért sem csinálnák vissza a törvényt. Es akiknek alkalma volt az ottani viszonyokat megfigyelni, állítják, hogy a nők okosan és jól használják választójogukat olyan reformtörvények érdekében, melyek a szociális és erkölcsi haladást biztosítják.

Rev. Mann, a new-zeelandi methodista

egyház elnöke így nyilatkozik a nők választójogáról: „A nők választójogának határozottan jó és üdvös eredményei vannak a tekintetben, hogy olyan humánusabb és haladóbb törvények alkotását segíti elő, amelyek a nép anyagi és erkölcsi emelkedéséhez szükségesek. A new-zeelandi asszonyok ép olyan számban és ép oly intelligenciával érvényesítik szavazatukat, mint a férfiak.”

Sir John Cockburn, Nyugat-Ausztrália volt miniszterelnöke s a nők választójogának lelkes híve – hazája 1894-ben adta meg a nőknek a választójogot – azt mondja: „A nők választójoga Ausztráliában megjavította a politikai erkölcsöket és erősítette az antialkoholista mozgalmat.”

Mrs. Nolan, az ausztráliai antialkoholista nők szövetségének elnöke ezt írja: „A nők választójogáról az az egyhangú vélemény, hogy a viszonyok javulásához s a törvényes rend fentartásához nagyban hozzájárult, csupán azt lehet csodálni, hogy nem tíz év előtt adták már meg ezt a jogot a nőknek.”

Hon. Sir Holder, az ausztráliai Commonwealth-Parliament tagja pedig halála előtt néhány nappal egy levélben ezt írta: „A nők választójogának megadása azonnal azt eredményezte, hogy nagyobb figyelmet fordítottak a szociális kérdésekre, amelyek közt az antialkoholizmus is szerepel.”

A Commonwealth-Parliament alsó- és felsőházán keresztül egy határozat, melyet 1910-ben hoztak, s amely így szól: „A választójognak kiterjesztése a nőkre a legüdvösebb hatással volt mind az ausztráliai államokra, mind a parlamentre nézve.” Többek közt a nők választójoga a választások rendesebb és méltóbb lefolyására is vezetett; a szövetséges államok legutóbbi általános választásánál pedig a női szavazatok száma a legtöbb államban aránylag nagyobb emelkedést mutatott, mint a férfiaké; a törvényhozásban nagyobb súlyt helyeztek a nőkre és gyermekekre vonatkozó törvényekre, habár a nők nem voltak előtérbe e törvényeket mások rovására. A határozat különben a következő nagyjelentőségű szavakkal végződik: „Mivel ez a reform csak jó eredményekkel járt, noha sokan rossz véget jósoltak neki, mi tiszteletteljesen sürgetjük az összes országokat, amelyek képviselői kormányzattal bírnak, hogy saját érdekében adják meg a nőknek a választójogot.”

Ezek a bizonyságok – amelyek csak tárlalomra vannak összeszedve – eléggé tanúsodnak amellet, hogy a nők választójoga támogatja az antialkoholista mozgalmat, javítja a közerkölcsöt és előmozdítja a társadalmi reformokat.

Hisszük, hogy ugyanezek a körülmények fognak nálunk is beállani és hasonló események következnek be akkor, amikor a parlamenti választójogot a mi országunkban is kiterjesztik a nőkre.

A Ferenc József nőtagok, akár tagjai a mi egyesületünknek, akár nem, vasárnap reggel a Nőtisztviselők Országos Egyesületében, V., Vigadó-tér 3. alatt találkoznak és innen mennek együttesen leszavazni. Listákat a helyszínén osztunk, ezen lesznek azok a női jelöltek, akiket mi nők nyilvános gyűlésen jelöltünk.

A férfiak és nők száma és aránya Magyarországon.

Az 1910-iki általános népszámlálás eredményeiből közöljük a következő adatokat:

A nemek aránya tekintetében legújabb népszámlálásunk a most már évtizedek óta észlelt irányzat megfordulását jelzi: eddig a nőtöbbség folytonosan kevesbedett, úgy hogy a két nem száma fokozatosan közeledett egymáshoz, mostani népszámlálásunk ellenben a nőtöbbség erős megnövekedését állapítja meg.

A következő összeállítás az országos eredményeket mutatja be:

Közjogi alkatrész	Férfi	Nő	Férfi	Nő	Ezer férfira esett nő	
	1900		1910		1900-ban	1910-ben
1	2	3	4	5	6	7
Magyarország	8872819	8465486	9062985	9201598	1011	1015
Horvát-Szlavonország	1209888	1206971	1282398	1389556	998	1045
Magyarbirtalom	9582152	9672407	10345333	10541154	1009	1019

E szerint még 1900-ban a nők többlete csak 90.000-et tett, 1910-ben már majdnem 200.000-rel túlta felül a nők száma a férfiakét. Annál feltűnőbb lehet ez a jelenség, mert a népmozgalmi eredmények évről-évre a férfiak kedvezőbb szaporodását mutatják s hogy tényleg mégis a férfiak száma kevésbé szaporodott, mint a nőké, annak okát egyedül csak a nagymérvű kivándorlásban kereshetjük, mely a férfiak számát aránytalanul jobban apasztja, mint a nőké. Kitűnik ez abból is, hogy éppen azokban a törvényhatóságokban legnagyobb a nőtöbbség, ahonnan legerősebb a kivándorlás; vezet tehát e tekintetben Árva, Liptó, Trencsén, Abaúj-Torna, Sáros, Ung, Zemplén és Modrus-Fiume vármegye, ahol 1000 férfira mindenütt

1100-nál több nő esik; s e törvényhatóságok mind-egyikében, az egy Abaúj-Tornát kivéve, még emelkedett is a nőtöbbség. Feltűnő Horvát-Szlavonországokban a két nem arányának hirtelen megváltozása: 1900-ban még a férfiak voltak többségben s 1910-ben már 1000 férfira 1045 nő jut a társországokban, ez az adat is megerősíti a mondottakat, mert mint láttuk, Horvát-Szlavonországnak igen nagy volt a kivándorlási vesztesége s e mellett a kivándorlási statisztika tanúsága szerint az onnan kivándorlók között aránytalanul több a férfi, mint a nő. Mindamelllett még sok vármegyénk van, a melyekben a férfiaké a többség, különösen azokban, a melyekbe bánya- vagy ipari munkások bevándorlása folyik, vagy a melyekből a nők kivándorlása erősebb. Minthogy e két ok Csik vármegyében összetalálkozik, itt találjuk a vármegyék közül a legnagyobb férfi-többséget, 1000 férfira ugyanis csak 922 nő esik. A városokban általában kisebb a nőtöbbség, mint a vármegyékben, a leginkább városokban állomásozó katonaság s a nőtlen ipari munkások nagyobb száma miatt; a városokban csak 1005 nő jut 1000 férfira, a vármegyékben ellenben 1021. A városokban azonban a szélsőségek is nagyobbak; a végleteket Selmechánya és Komárom képviselik, előbbiben a férfiak elvándorlása folytán 1201 nő jut 1000 férfira, míg az utóbbiban a helyőrség nagy száma miatt csak 790.

Összes népességünkben 8,399.020 él házassági kötelékben, a nőtlenek és hajadonok száma – ideértve a házasságképes koron még alul lévőket is – 11,159.621-et tesz, özvegyi sorban vannak mindkét nemi 1,288 504-en, végül a törvényesen elváltak száma 39.342-re rug. 1900-hoz képest az arányszámok alig mutatnak változást, sőt a házások aránya változatlanul 40·2 maradt; a nőtleneké és hajadonoké 53·6 ról 53·4-re csökkent, növekedett ellenben az özvegyek aránya 61-ről 6·2-re és az elváltaké 0·1-ről 0·2-re. Különösen feltűnő az elváltak abszolút számának rendkívül nagy megnövekedése, számuk 10 év alatt 18.474-ről 39.342-re, tehát az előbbi számnak több, mint kétszeresére szökött fel.

Közjogi alkatrészek szerint ez adatokat a túloldalon levő táblázat foglalja magában:

A népesség családi állapota tekintetében eszerint Magyarország és Horvát-Szlavonországok viszonyai között nagy a hasonlóság, mert a százalékszámok 1910-ben majdnem összeválnak, ez arányszámok azonban ellentétes fejlődés eredményei. Az anyaországban ugyanis növekedett a házások aránya, ellenben fogyott a nőtleneké és hajadonoké, a társországokban ellenben a házások aránya fogyott s növekedett a nőtleneké és hajadonoké s még feltűnőbben az özvegyeké. A kivándorlás hatása

érzik meg a népesség családi állapot szerint való megoszlásában is: a házasságok aránya leginkább azokban az országrészekben és törvényhatóságokban csökkent, ahol legnagyobb a kivándorlás folytán szenvedett veszteség. Horvát-Szlavonországon kívül e szerint a Duna bal- és a Tisza jobbpartján csökkent számbavehetőleg a házasságok aránya, a többi országrészben vagy emelkedett, vagy mint a Duna jobb-, a Tisza balpartján és a Királyhágón túl csak 01-del apadt.

Közigazgatási körzet	abszolút számokban									az összes népesség %-ában							
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Magyarország	1900									1900							
	Nőtlen Hajadon										Nőtlen Hajadon						
	Házasság										Házasság						
	Özvegy										Özvegy						
Horvát-Szlavonország	1910									1910							
	Nőtlen Hajadon										Nőtlen Hajadon						
	Házasság										Házasság						
	Özvegy										Özvegy						
Magyar-Birodalom	1910									1910							
	Nőtlen Hajadon										Nőtlen Hajadon						
	Házasság										Házasság						
	Özvegy										Özvegy						
Törv. elvált																	

A vármegyék és városok viszonyai között nagy különbség mutatkozik: a városokban sokkal több aránylag a nőtlen, hajadon, ellenben kevesebb a házasságok száma. A fejlődés irányzata is különböző: a városokban javultak a viszonyok, amennyiben a házasságok aránya növekedett, míg a vármegyékben a házasságok arányszámának némi kis apadását lehet konstatálni. A városokban egyébként a szélsőségek kisebbek e tekintetben, mint a vármegyékben, pedig már maga a katonaság kisebb vagy nagyobb száma változást idéz elő a családi állapot szerint való megoszlás tekintetében. Komáromban pl. 100 egyén közül csak 31.1 él házassági kötelékben, míg Hódmező-Vásárhelyen 438. A vármegyék közül a korai házasságkötéseiről ismert Baranya áll első helyen a házasságok 497-et tevő arányszámával, míg a tengerparti Lika-Krbava vármegye, ahonnan a kivándorlás rendkívül nagy, már csak 34.2% házasságban mutat fel. Az elváltak közül aránytalanul többen laknak a városokban, mint a vármegyékben, a minnek egyszerű magyarázata az, hogy a t. j. városokban az elválások sokkal gyakoribbak, mint a vármegyékben, ennek következtében a városokban már 0.5%-ra rúg az elváltak aránya, míg a vármegyei törvényhatóságokban ez az arány csak 0.2%.

A Ferenc József-pénztári választások november hó 30-án lesznek.

Szavazni személyesen kell a Ferenc József betegsegélyző könyvvel és az utolsó nyugtával.

Bírálatok a Polgári Törvénykönyv Tervezetéről.

A Feministák Egyesülete jogi bizottságának tagjaitól.

(Befejezés.)

VII.

Gyámság kiskorúak felett.

Kurucz Zsigmondné bírálata.

Midőn a tervezet ezen fejezetét szociálpolitikai szempontból vizsgáljuk, mindenek előtt azt kell kérdeznünk, mennyire alkalmasak a javasolt rendelkezések arra, hogy a vagyontalan vagy kisvagyonú kiskorú legértékesebb javait: egészségét, fejlődő képességét, munkaerőjét, személyes szabadságát, szerződési szabadságát és becsületét megvédjék.

E tekintetben súlyos aggodalmat keltenek a tervezet 240. és 241. §-ainak rendelkezései, melyek szerint: „oly kiskorú részére, aki hatóságilag kezelt vagy hatósági felügyelet alatt működő javító, kényszernevelő vagy elhagyott gyermekek ápolására vagy nevelésére szolgáló

intézetbe van elhelyezve, vagy akit ily intézet felügyelete alatt nevelőszülő gondoz, a gyámhatóságnak rendszerint nem kell gyámot rendelnie". Igaz, hogy ezen „rendszerint”-ből ki vannak véve azon esetek, ahol a kiskorú és az intézet között érdekelletét áll fenn; de sok esetben nagyon kényes kérdés, vajjon áll-e fenn ez az ellentét? Az intézetek t. i. védeneciknek csak csekély hányadát részesítik magasabb iskoláztatásban. A zöme 12, legfeljebb 14 éves korától kezdve dolgozik az intézet háztartásában, műhelyeiben vagy mezőgazdaságában. Tudvalevő dolog, hogy a modern produkció nem azon alapszik, hogy az egyes munkás vagy tanonc a mesteriség minden csínját-bínját jól megismerje, hanem arra törekszik, hogy a munkás minél rövidebb idő alatt minél tökéletesebben sajátítsa el a kiosztott munkának egy bizonyos fogását és azt minél gyorsabban, tökéletesebben végezze. Természetes, hogy az ilyen gépies munka elkedvetleníti a tanoncot és hogy ő később annál nehezebben fog alkalmazást nyerni, minél korlátozottabb ipari kiképzése. Egyáltalában természetes, hogy azon perctől kezdve, mikor az intézet mint tanítómester és egyszerűsmind mint munkaadó lép fel, az ő és védeneci érdekei sok tekintetben ellentétesek. De sok növendék nem marad az intézetben, hanem elhelyezik az úgynevezett nevelőszülőknél, az intézet bizalmi embereinél, kik sokszor az intézetet fentartó egyesület alapítói vagy tagjai. Az elhelyezés gyakran azzal a kikötéssel történik, hogy a gyermek (különösen mikor leányról van szó) nem mint tanonc, munkás vagy cseléd, hanem családtagként lesz tekintendő; nagyon kétértelmű feltétel, amely a gyermeket elzárja attól a védelemtől, melyet a törvények, a hatóságok és a szakszervezetek a cselédnek, munkásnak és tanoncnak nyújtanak. Hogy pedig az intézet közege képes-e a kiskorú érdekeit az intézetet fentartó vagy protezsáló, esetleg dirigáló taggal szemben megvédeni, ez már alig hihető. Sehol a világon nem szokás az alkalmazottat a kenyéradó vagy felebbvaló ellenőrzésével megbízni. Akármilyen lelkiismeretesen gyakorolja is a hatóság a felügyeletet az ily jogokkal felruházott egyesületek felett, addig amíg a növendékek többsége felett nem őrökdenek az egyesületek- és intézetektől teljesen független gyámok, mindig fennáll a veszedelem, hogy olyan egyének hatolnak be az egyesületek vezetőségébe, kik az állítólag humánus célokra költött adományokat csak tőkebefektetésnek tekintik, mely kisebb-nagyobb számú, önkényüknek teljesen kiszolgáltatott olcsó munkaerőket biztosít nekik.

264. §. A tervezet 264. §-a nagyon helyesen határozza meg, hogy „a gyám csak a gyámhatóság jóváhagyásával köthet oly szerződést, amely a gyámoltat személyes szolgálatokra egy évnél hosszabb időre kötelezné”.

A 298 §. pedig úgy intézkedik, hogy „a gyámhatóság azt a gyámoltat, aki 14. életévét betöltötte, ha meghallgatását a törvény külön nem is rendeli el, lehetőleg hallgassa meg, mielőtt a személyét illető fontosabb ügyben határozna”. Nagyon kíváncsot volna, ha ezen rendelkezések még azzal egészítenének ki, hogy egy ilyen gyermeket vagy kiskorút személyes szolgálatokra kötelező és cselekvési szabadságát korlátozó szerződés-

négy évnél hosszabb időre ne lehessen kötni. Oly alkalmazás és ellátás, mely a gyermekre vagy 14 éves ifjúra nézve nagy előnyt jelent, a felnőtt, testileg, szellemileg kifejlett ember számára már elviselhetetlen szorító bilincscsé válhatik és akármilyen erkölcsös és jószívű legyen is a nevelőszülő, a kényszerített együttélés a neki talán ellenszenves emberekkel, izlésének és hajlamainak meg nem felelő viszonyok között, elkeserítheti a fiatal embert és kiirthat belőle minden munkakedvet és ambíciót. Abban az esetben pedig, ha a serdülő leányra nézve a nevelőapa vagy ennek fiai vagy más családtagok erkölcsileg veszedelmessé válnak, éppen az ő védelmére kötött szerződés teszi neki lehetetlenné a menekvést.

A 294. §. úgy rendelkezik, hogy a községi közgyám tegyen javaslatot a kirendelendő gyám személyére nézve és ellenőrizze a gyámokat. De hiányzik a tervezetben minden rendelkezés azon nagyon gyakori esetre, ha a kiskorú saját jószántából vagy gyámi intézkedés folytán elmegy hazulról és az ország távoli helyére megy, ahol gyámja, különösen ha az szegény és műveletlen ember, nem képes reá felügyelni, sem őt megvédeni. Pedig ép akkor, mikor a gyermek teljesen új viszonyok, idegen, tán másajkú emberek közé kerül, nagy szüksége volna védőre. E bajon úgy lehetne segíteni, hogy minden szülő vagy gyám, aki 18 éven aluli gyámoltját mint tanoncot, munkást vagy cselédet idegenbe küldi vagy menni engedi, köteles legyen erről értesíteni azon község közigyámját, melybe a gyámolt megy és e községi közigyámnak kötelessége volna kikutatni és a gyámmal tudatni: tényleg odaérkezett-e a kiskorú és hogy jogos érdekeinek megfelelően van-e elhelyezve és foglalkoztatva? Ily intézkedéssel sok most dívó visszaélésnek és bűnnek lehetne gátat vetni.

246 §. A tervezetnek gyámok kinevezésére vonatkozó rendelkezései nagy haladást jelentenek, amennyiben úgy intézkednek, hogy nők is rendelhetők ki nemcsak saját, hanem mások gyermekeinek gyámjául. De sérelmes a 246 §, amely ezen tiszttség elfogadását (a nő saját gyermekei gyámságát kivéve) a nő férjének beleegyezésétől teszi függővé; valamint a 310. §, mely szerint a gyámhatóság felmenti a nőt gyámi tisztétől, ha férje beleegyezését visszavonja.

311 §. Szinte megdöbbentő a 311. §, amely szerint a gyámhatóság a nőt felmentheti a gyámi tisztétől, ha férjhez megy. Hát nemcsak a férj, hanem a gyámhatóság is elbírálja azt a kérdést, vajjon a nő össze tudja-e egyeztetni a házasság által reá rovott kötelezettségeket a gyámi tiszttséggel? Vagy a gyámi tiszttség a nőkre nézve cölibátussal járjon?

249. §. A tervezet előjogot is teremt a nők számára. A 249. §. t. i. felsorolja 8 pontban azokat a feltételeket, amelyek miatt valaki kivonhatja magát a gyámság elfogadásának fontos kötelessége alul és visszautasíthatja a kirendelést. Ezen 8 pont elseje az, ha az a valaki – nő. Ez az egy körülmény mérvadó és ennek felhozása feleslegessé tesz minden további indokolást.

Igaz, hogy a nép széles rétegeiben a nő a házi és kenyérkereső munka által már annyira túl van terhelve, hogy fizikailag és erkölcsileg képtelen saját gyermekein kívül még a másokéval is törődni, de az ilyen nő hivat-

kozhatik az idézett §. 2. és 4. pontjára, mely szerint az, aki foglalkozásánál fogva a gyámságot kellően el nem láthatná és „aki négyenél több ivadéknak viseli gondját” visszautasíthatja a gyámi tiszteletet. Hogy ellenben olyan nő, akinek munkaerejét sem a házi, sem a kenyérkereső munka és még gyermekei gondozása sem köti le, jogosítva legyen magát egy ilyen fontos társadalmi kötelesség teljesítése alól kivonni, csak azért, hogy annál kényelmesebben folytathassa a semmittevést, azt igazságtalan és nemzetgazdasági szempontból vétkes erőpazarlásnak kell tekintenünk és mi, akik arra törekszünk, hogy egyenlő kötelességek teljesítése által egyenlő polgárjogot érdemeljünk ki, nem kívánhatunk ilyen kedvezményt, hanem kérjük a gyámság mezején is a közhasznú, szociális munkából reánk eső részt.

VIII-IX.

Kötelmi és öröklési jog.

Dr. Gold Simon bírálata.

A 717. §-hoz Indítványozzuk a 2. bekezdés eljuttatását.

A jóhiszemű vagyonszerzőt a modern jogszabályok amúgy is megvédik azon esélyek ellen, amelyek őt megkárosíthatnák. De ha a kiskorú üzlettulajdonos ezrekre menő felesleges megrendeléseket tesz, amelyek képesek őt anyagi romlásba dönteni, úgy kár e megrendelést érvényesnek kimondani akkor is, amidőn az őt a megrendelésre csábító ügynök vagy utazó könnyen meggyőződést szerezhetett volna arról, vajjon ez a fiatal ember hatósági engedélyvel folytatja-e üzletét.

A 746-748. §§-hoz. Általánosságban ezen §-ok intézkedései helyeseknek látszanak és mégis rejtenek magukban bizonyos veszélyeket annak folytán, hogy a mindenkorai erkölcsi fogalmak nem mindig egybehangzók a gyakorlati élet terén felburjánzó alakulatokkal.

Férfi és nő házasságon kívül egybeállnak közös háztartásra, a férfi anyagi kötelezettségeket vállal a nővel szemben. A tapasztaltabb férfi a fiatal leányt szerelmi viszonyra csábítja és anyagi előnyöket ígér neki. A mai felfogás az ily viszonyokat erkölcssteleneknek, az ily megállapodásokat erkölcsstelen tartalmúaknak bélyegzi meg és megtagadja tőlük a jogi érvényesítés lehetőségét.

Ez a szabályozás igazságtalan. Meg kell adni a bírónak a jogot, hogy mérlegelje egyénileg az egyes esetet és hogy ott, ahol a férfi részéről csábítást és visszaélést, a nő részéről tapasztalanságot és hiszékenységet lát fennforogni, érvényesnek mondhatta ki a vállalt kötelezettséget.

A mai felfogás felszáll a magas piedesztálra és általános schémák kedvéért rombol, pusztít és igazságtalan. Sokkal erkölcsösebb, ha a törvény kevésbé erkölcsös, ily általános, kivételt és méltánylást nem tűrő szabályt fel nem állít, hanem a bíró kezébe adja az egyéni mérlegelés és megbírási lehetőségét.

Az 1459. §-hoz. Noha az itt általánosan megfogalmazott elv alapján a gondos bíró sok helyes eszmének fog testet adhatni, mégis a mi szempontunkból helyesnek tartanok annak külön kiemelését, hogy

a) az a munkaadó, aki túri munkásának túlságos megerőltetését, az ennek folytán beálló kárt megtéríteni köteles; és

b) az a férfi, aki valamely nőt teherbe ejt, tartozik ennek ebből eredő összes kiadásait és kárait – a közvetetteket is – mindenesetre megtéríteni; akkor is, ha vétkesség vagy gondatlanság nem terheli.

Az 1469. §-hoz. A gyám felelősségét megszünteti annak a bizonyítása, hogy felügyeleti kötelességének megfelelt vagy hogy a kár bekövetkezett volna a felügyelet kellő gyakorlása esetében is.

Ezt a megszüntető okot a törvényes képviselőre alkalmazhatónak nem véljük. Akit szülői hatalom, gyámság vagy gondnokság alatt álló személy jogellenesen megkárosít, annak térüljön meg a kára a törvényes képviselő részéről, még ha az utóbbi gyakorolta is a kellő felügyeletet. Az ártatlan károsodott semmiképp se szenvedje el a kárt, hanem álljon helyt mindenképpen a képviseltért a törvényes képviselője.

Az 1529. §-hoz. Helyeseljük, hogy az elismert házasságon kívüli gyermek a Tervezet szerint ivadék. E §. is mutatja, hogy a 89. §. 2. bekezdésében kimondott elv mint az Örökjog terén is alkalmazhatatlan – törlendő

Az 1531. §-hoz. Az elismert gyermek atyja után annak felét öröklő, ami neki jutna, ha mint törvényes gyermek örökölné.

A másik fele részét az 1531. §. a házastársnak adja és az 1534. §. szerint az elismert törvénytelen gyermeket erre a másik fele részre az örökhagyó ősszülei és az ezektől származó oldalrokonok is megelőzik. Az 1541. §. szerint az ily gyermeknek a teljes osztályrész csak akkor jut, ha az örökhagyónak egyáltalán nincsen törvényes örökösödésre hivatott rokona vagy hitvestársa. Az 1544. §. azonban erre az esetre is megterheli örököségének felerészét.

Követeljük annak kimondását, hogy *az apa által elismert házasságon kívüli gyermek úgy örököljön, mint a törvényes* Igazságossági és erkölcsi éveken felül szól indítványunk mellett két körülmény:

a) Ha az elismert gyermek a tartás tekintetében egyenlő a törvényessel (230. §.), úgy legyen egyenlő az öröklés tekintetében is.

b) Az örökhagyó az elismert gyermeket köteles részre szoríthatja, sőt kitagadhatja, mert az nem hitelező, hanem örökös; az örökhagyó ezt az el nem ismert gyermekkel meg nem teheti. Ha már most az örökös az el nem ismert gyermek tartozását meg akarja váltani, ad neki oly összeget, mely a gyermeknek, ha törvényes volna, kötelelrészül járna. (222. §.) Ez a minimum, amit az el nem ismert gyermek kap, holott az elismert gyermek kötelelrésze fele annak, ami neki kötetesrészül jutna, ha mint törvényes gyermek örökölné. (1784. §.) Nyilván nonsens, hogy az el nem ismert gyermeknek kétszerannyi jusson, mint az elismertnek

Az 1533. §-hoz. A §. mesterkélt szövegezése mutatja, hogy mily áldatlan viszályok fognak ily esetben lefolyni a férj halála után.

A válopert le kell majd folytatni és a férj elhalálozása után kell a bírónak megállapítania, hogy vajjon

kérhette-e a férj nejeinek egyedül vétkessé kimondását. És ebben a perben nem a hitvestárs áll majd szemben hitvestársával, akihez a közös múltnak és a hajdani szeretetnek emlékei fűzték, amelyek enyhítő, sőt gyakran megbocsáttató hatást gyakoroltak ezekben az áldatlan kérdésekben, hanem elkeseredett, éhes örökösök fogják a helyzet teljes sanyarúságát kiaknázni a mindenképp gyengébb özvegyasszony ellen.

Indítványozzuk annak kimondását, hogy *a hitvestárs csak akkor nem örökös, ha a házasság jogerős bírói ítélettel felbontott az ő egyedül vétkessé nyilvánítása mellett.*

Az 1555. §-hoz Ezen intézkedés felette sújthatja az özvegyet és nagy hátrányára lesz kiaknázható. Az özvegy hozzájárulása nélkül őt az ottiakástól megfosztani csak úgy lehessen, ha kellő oly pénzbeli ellenszolgáltatást kap, amely őt abba a helyzetbe hozza, hogy a neki tetsző más helyen hasonló lakást bérelhessen.

Az 1556. §-hoz. Az özvegyi jog rendes évi értékének kétszerese túlkeves, az évi érték *ötszörösét* tartjuk megfelelőnek.

Az 1837. §-hoz. A 2. bekezdés sújtja az özvegyet, mihelyt nem élt férjével közös háztartásban, tekintet nélkül arra, hogy ki volt ebben a hibás. Sújtja tehát arra az esetre is, ha egyedül a férj volt a hibás. Ezt elfogadni nem lehet.

Hanem a fenti intézkedés csak úgy szólhat, hogy „meg nem illeti ..., ha az örökgyóval ennek halála idejében a saját (az özvegy) hibájából nem élt közös háztartásban.”

A szavazás valószínűleg egész vasárnap eltart, úgy, hogy azok, akik reggel nem jöhetnek el egyesületünkbe, más időben is eljöhetnek a választás helyére (Alkotmány-utca és Szemere-utca sarkán levő iskola). Ennek közelében levő Curia-kávéház pártunk, az Autonóm-párt gyülekezési helye.

IRODALOM.

„Két hiányzó, szükséges szociális intézmény létesítéséről tervezet, kecsegtet bennünket a szerény, magát megnevezni nem akaró szerző. Fájdalmas hiányt ígér vele pótolni, elharapózott előítéleteket irtani: férfi háztartási munkást képezni az általános cselédmizéria javítására. A tizenkét éves fiút, ki csatangolva züllene a nagyvárosokban, vagy legjobb esetben is rikkancskodással, vagy mint boy vagy árus elesnék ipari kiképzés lehetőségétől, egy intézetben szakszerűen nevelné háztartási munkára. Előképző iskola volna, honnan már 14 éves fiúkat is lehetne beadni szakképzésre cukrászhoz, vendéglőshöz s itt örülnének a már előkészített jó anyagnak. De teljes kiképzést is nyerhetnének, még pedig háztartási munkások, portások, irodaszolgák, középületek őrei, házmesterek gyanánt; és iparost is nevelne, ki később mint fehérneműtisztító, kertész, mosódás, szabó, cipész, szerelő is megélhetne. Főcélja volna persze a háztartásoknak

ügyes, szakképzett munkaerőt nevelni és szolgáltatni. Az író 20 éves eredményes, gyakorlati tapasztalatára hivatkozik, melyet a köz javára kíván fordítani.

Összekötni óhajtja ez intézményt egy kishivatalnokok, diákok, újságírók stb. otthonával, hol szerény jövedelmű, idegenbe szakadt, tisztességes, jobb érzésű, egyedül álló fiatalember találna tisztet, tiszta, nyugodalmat otthonra, anélkül, hogy be nem tartható, szigorú háziszabályokkal rendes szabadságától megfosztanak és feszélyeznének.

Igen érdekes, hogy e könyvecskében meg van pendítve az eszme, amely a polgári törvénykönyvtervezet bírálatánál is felmerült: az olyan házastársak, kik mindketten kei esők, ha életkörülményeik azt úgy kívánják, végezzék együttesen a házi munkákat. Ime, ez volna az az intézmény, mely a szerény sorsú asszonynak nevelné az ideális férjet.

De engedje meg a könyvecske írója, hogy én is előállhassak egy indítvánnyal: hátha coeducatiós alapon létesülne ez az áldásos intézmény és központi háztartással volna kapcsolatba hozva? így érvényesülne és kiegészítené egymást a férfi nagyobb fizikai ereje és kitartása a nő ügyességével és fejlettebb szépérzékével, másrészt nemcsak a kishivatalnok igényeiről gondoskodnék, hanem a szerény fizetésű dolgozó nőnek még sokkal égetőbb szükségéről.

A nők jogáért. Két beszéd. Írta és a Budapesten tartott nemzetközi választójogi nőkongresszus alkalmával elmondta *Haypál Benő* budai ref. lelkész.

I. Egyházi beszéd és II. Ünnepi beszéd. Külföldi vendégeink is Örömmel emlékeznek meg, gondolatban vissza-vissza térnek a budapesti kongresszus szép hetére; hogyné neszelnék fel mi a dicsőséges napok elhangzott zenéjének egy-egy visszatérő akkordjára, azon bevezető, hangulatos, csendes, áhítatos óra utórezgésére, mely oly méltóan és az ünnepi munkára készülő, egy érzésben és egy törekvésben egyenlő kultúrmunkások tömegét hozta a kellő hangulatba. A kongresszus megnyitása napján a budai református templomban lefolyt szertartásnak meg volt az általános emberi szeretet és megértés melegével áthatott hangja, mely mindenkit, kinek sikerült a zsúfolt templomba bejutnia, egyformán megkapott. Mert: »nem a megalkuvás sóhajos hídját verte az ellentétek szakadéka felett, hanem ledöntötte az ellentéteket”, mint azt a Mesterről hívó és megértő szolgálja a szószékről ott hódolóan mondta. Mert ez a minden ízében liberális és modern ember és ebben és ezért leghivatottabb lelkésze és missionáriusa a református egyháznak, nem a lemondást prédikálja a nőnek, hanem „az öntudatnak erejét és áldásos munkáját”, melyet „a restség rozsdája meg ne emésszen!” A gögnek, a nemtörődömségnek mutatja meg kérlelhetetlen, igazságtól ragyogó tükrét, a készséges követőnek pedig jóságosán odanyújtja erős kezét, hogy a helyes ösvényre vezesse, a közéletbe, hová így bátorít és gyámolít: „a családi tűzhely szent fényét és áldó melegét vigyék s a szeretet tüzet élesszék a nemzet-családok oltárain, hogy legyenek ünnepei a föld népeinek.”

Az ünnepi beszéd, mely a Férfilega gyűlésén hangzott el, költői lendülettel köszönti a tavaszi nap mele-

get, az alvó energiák ébredését. Az aggódókat finom mosolylyal nyugtatja meg: „az élet poézisa az élet szépsége”. S az élet nem lehet hazugság: „a hazugság nem lehet poézis” és „ez a mozgalom nem a poézist halványítja el”, „nem a zománcot törli le, hanem a kendőzésnek mérges anyagát söpri el a telkekről”. Ennyi szépség ragyog ki, ennyi bátorító igazság sugárzik e csínnal díszített kis füzetből, mely a kongresszus kedves emlékekppen helyet kell, hogy foglaljon minden feminista könyvespolcán, annál is inkább, mert evvel az emberszeretet oltárán is áldoz, a könyvecske szerény árából – 50 fillér – a tiszta jövedelem a ref. lelkészárvház javára fordíttatik. Megrendelhető a szerzőnél, Budapest, II., Szilágyi Dezső-tér 3. és a Feministák Egyesületében.

M. M. E.

„Jus Suffragii” új köntösben. Olvasóink közül azok, kik látogatói voltak a budapesti választójogi nőkongresszusnak – és van-e olvasóink közül, ki ne lett volna ott – emlékeznek még arra, hogy a kongresszus főgondoskodása a Nemzetközi Választójogi Nőszövetség hivatalos lapjának, a Jus Suffragiinak a Világszövetséghez méltóbb terjedelemben és tartalommal való megjelenése volt. A költségeket megajánló, lelkes áldozatkészség olyan nagy volt, hogy az elnök szavain és példáján indulva, egymással vetekedve, egymást megelőzni sietve, ajánlották meg a kongresszus résztvevői a központi irodának és a központi sajtóköltségekre szükséges tekintélyes összeget. Hihetetlenül rövid idő alatt gyűlt így össze 60.000 koronát meghaladó összeg. Terjedelmesebbé kellett válnia, hogy tartalmazhasson a nők választójogának híreinek kívül vitákat, körkérdéseket, cikkeket és főképpen vezércikket. „A vezércikknek olyannak kell lennie, hogy annak olvastára minden választójogért küzdő nő harcba, munkába induljon”, mondta Chapman Catt, ki egy nagy, egy hatalmas szerkesztőt óhajtott, olyant, a melyet világkörüli útjában és hosszú évek tapasztalataival csak 2-3-at ismert. Tudjuk, hogy állandó szerkesztő emn találkozott; akit evvel megbíztak volna, – önök ismerik, de szerkesztőm szerénysége tiltja, hogy megnevezem – arra nem vállalkozott s így még ideiglenes állapotok vannak. De már most is minden száma egy örömmel várt és tömördek érdekességgel szolgáló esemény. Az első szám, mely a kongresszusnak volt szentelve és mely szemfényvesztéssel határos gyorsasággal már július 15-én megjelent, hozta a Szövetség újonnan megválasztott tisztikarának csoportos arcképeit, az augusztusi szám címlapját díszítő Kwantung kínai gyarmat alkotmányt adó nemzetgyűlésének képe, melyben 9 nő foglal helyet. A következő számok mutatják Furuhejm Annie, a Szövetség alelnökének, az újonnan megválasztott finn képviselő arcképét és a holland nők tüntető felvonulását, ezt a komoly, méltóságteljes tüntetést. Mindezen képeket érdekes, kimerítő ismertető cikkek kísérik, melyek közül különösen emlékezetes a kínai állapotokat, az újabb ellenforradalmat magyarázó élvezetes, magvas tanulmány. Az a körkérdés, mely a nők szerepét tudakolja a jogtudományban, jó eredménnyel járt és a nők jogászai munkálkodását 20 államban világitja meg, az utóbb megindult és egyéb felvetendő kérdé-

sek jól fogják megvilágítani a nők szerepét a világ kultúrájában.

A nőmozgalomban résztvevők: előadók, újságírók, társadalomtudománnyal foglalkozók nem fogják ezentúl nélkülözhetni e gazdag, megbízható és mindig friss anyaggal szolgáló lapot, de haszonnal fogja forgatni mindenki, ki csak távolról is érdeklődik e hatalmas világmozgalom iránt és nem elégszik meg croquis-írók kétes értékű cikkeivel, mikor tájékozódni akar, hogy elfogulatlanul ítélhessen.

Troll-Borostyáni Irma: Gleichstellung der Geschlechter. München, Ernst Reinhardt. Füzve 1.25 M, kötve 2.20 M. A könyv 3. kiadása; habár az első 1874-ben jelent meg, követelése korántsem elavultak. A szerző a két nem teljes egyenjogúsítását minden téren természetesen tartja s azért követeli a leányoknak a fiúkéval egyenértékű képzését, az összes hivatalok és pályák megnyitását a nők előtt, a házastársak egyenjogúságát, a nő teljes politikai jogát stb. Bizonyításai sohasem nélkülözik a kényszerítő logikát, fejtegetései éles elméről tesznek tanúságot és azt a benyomást keltik, hogy nagyszabású, melegsívű egyéniség szól hozzánk. Az izléses kiállítású könyvet a szerző képe – karakterikus fej – díszíti; az első kiadás előszavát Ludwig Büchner, a „Kraft und Stoff” híres szerzője írta. Lida Gustava Heymann, a német nőmozgalomnak egyik kiváló képviselője, rövid biographikus vázlatban ismerteti a szerző életének külső lefolyását, amelyből – mint a könyv minden sorából – kitűnik, hogy Troll-Borostyáni Irma erős egyéniség volt. Az életrajzból látjuk, hogy ő maga osztrák születésű, férje pedig magyar ember volt. E kiadás, mint két elődje, remélhetőleg sok új hívet fog toborzani a nőmozgalomnak s ezért örömmel üdvözölhetjük.

Szavazzunk le egytől-egyig, mutassuk meg, hogy a nők tudnak élni jogukkal.

SZEMLE.

A nők ipartestületi szavazati joga. Egyik ipartestület az alapszabályaiba olyan rendelkezést vett föl, amely szerint a testület nőtagjai szavazati jogukat csak meghatalmazott utján gyakorolhatják. A kereskedelemügyi miniszter ezt a rendelkezést az alapszabályokból törölte s kijelentette, hogy az ipartörvény alapján alakult ipartestületek alapszabályai nem tartalmazhatnak olyan intézkedést, amely a tagokat megillető jogok gyakorlatában a tagok egyrészét akadályozza. Az ipartestület minden tagját megilleti a szavazati jog, tehát megilleti a testület női tagjait is.

Képzőművésznők szervezkedése Németországban. Nagyon sok foglalkozási ágban tömörültek már szervezetté a nők Németországban, s most legújabbban a művésznők megalapították a „Frauenkunstverband”-ot, a melynek első nyilvános gyűlése nagyon látogatott volt. A bevezető előadás „A férfi és a

nő a művészi pályán” címmel azt hangsúlyozta, hogy a szervezetnek nem célja az állandó elkülönülés, hanem bármikor kész a fenálló művészegyesületekkel együttműködni. Továbbá elhatárolták, hogy egy röpiratban rámutatnak a képzőművésznők gazdasági helyzetére és kifejtik a szervezet célját és előnyeit. Megbeszélték ezenkívül az elárusítás közvetítésének s a kiállítások rendezésének módjait. A szervezet elnöke Käthe Kollwitz, a szociális irányú rajzairól híres művésznő.

Választójogi mozgalom Amerikában. Az amerikai „szabad” államok asszonyai, vagyis azok, akik már politikai jogokkal bírnak, nemrég egy szervezett tömörültek a „Női választók nemzeti szövetsége” név alatt. E szervezet delegátusai, akik körülbelül 4 millió szavazó nőt képviselnek, a múlt hónapban Washingtonban gyűltek össze tanácskozni, hogy megvitassák azokat a módokat, amelyek legkönnyebben viszik diadalra a női választójog ügyét a többi államban is. Elhatározták, hogy minden erejüket oda koncentrálják, hogy az Egyesült-Államok alkotmánya módosíttassék a női választójog érdekében. Mrs. Alice Park rámutatott, hogy eddig az volt a helyes eljárás, hogy az egyes államok alkotmányának reformálására törekedtek, mert ezek egyenként kevesebb ellenállást tudtak kifejteni. Most azonban megváltozott a helyzet, mert a 4 millió választónő már közvetlen befolyást is tud gyakorolni a szenatusra és súlya van az elnökválasztásnál is. Itt az ideje, hogy megrövidítsék az egyes államok megnyerésének hosszadalmas munkáját azzal, hogy a nemzeti törvényhozó testületet bírják rá az összes államokra szóló és a női választójogot elismerő alkotmányváltoztatásra.

Norvég miniszterek véleménye a nők választójogáról. Az új norvég választójogi törvény – mint ismeretes – kiterjesztette az eddigi női választójogot, úgy, hogy ma minden norvég asszony, ugyanazon feltételek mellett élvezzi a politikai jogokat, mint a norvég férfi. A jogkiterjesztésnek ezen alkalmából érdekes feleleveníteni azokat a válaszokat, melyeket nemsokkal a reform megszavazása előtt a norvég miniszterek néhány angol politikusként azon kérdésére adtak, hogy milyenek a tapasztalataik a női választójog eredményéről. *Guar Kundsén* miniszterelnök ezt felelte: „A nőknek nálunk eddig két ízben volt alkalmuk választójogukkal élni, a második alkalommal már sokkal többen vettek részt a választásoknál, mint először. Eddigi tapasztalataink nagyon kielégítőek és az összes politikai pártok meggyőződtek arról, hogy ezt az újítást az igazságosság elve követelte, dacára, hogy a konzervatív párt eleinte ugyancsak erősen ellene dolgozott a női választójognak”. *Castberg* miniszternek következő a véleménye: „A nők választójoga felette jól bevált, mert nagyon hozzájárult ahhoz, hogy a politikai életben az etika követelményei is jobban érvényesüljenek, ami minden pártnak egyaránt hasznára vált. Viszont egyáltalán nem vezetett arra, hogy nyilvános életünk nemzeti és politikai erejére elpuhító vagy elernyesztő hatást gyakorolt volna. Sem a nép, sem a pártok nem kíván-

ják a női választójog megszüntetését, ellenkezőleg az összes pártok programja a konzervatívoké épp úgy, mint a liberálisoké, a radikálisoké úgy, mint a demokratáké követeli a mostani korlátolt választójognak az összes nőkre való kiterjesztését. S ez hamarosan meg is fog történni”. Amint tudjuk, ez a vélemény az új választójogi törvénnyel be is igazolódott.

Egy jogi iskola női alapítója és igazgatója. Mrs. Ellen Spencer Mussey Washingtonban talán az egyedüli nő az egész világon, aki jogi iskola élén áll. Eredetileg nők részére létesítette ezt a washingtoni jogi iskolát, de az olyan jó hírnévre tett szert, hogy most a férfihallgatók többségben vannak. Mrs. Spencer, mint védőügyvéd működött a törvényszéknél, s különböző | törvényhozó és szociális bizottságoknak a tagja. Legújában az a kitüntetés érte, hogy a legfelsőbb törvényszéknél is, mint védőügyvéd szerepelhet. Rajta kívül csak még egy nő részesült hasonló dicsőségben. Ez a nő *Mrs. Josiah Quincy Kern*, aki a Mrs. Mussey iskolájában végezte a jogot s mint ügyvéd, író és újságíró szerzett nevet magának. Mrs. Spencernek kiváló érdemei vannak a nőkre vonatkozó jogok kiterjesztése körül, így az ő munkálkodásának eredménye a washingtoni nemzetgyűlésnek az a határozata is, mely az anyának az apáéval egyenlő jogot biztosít gyermekei fölött. Az amerikai „Vörös Kereszt”-et is ez a kiváló nő kezdeményezte.

Az angol munkás-szakszervezetek állásfoglalása a nők választójoga mellett. Az angol szakszervezeti munkások kongresszusa, a „Trade Union Congress”, mely Manchesterben tartotta őszi üléseit, nagyjelentőségű határozattal dokumentálta ismét, hogy demokratikus követeléseinek egyik sarkpontjának tekinti a női választójog megvalósítását. A több mint két millió szervezett munkást képviselő gyűlés csaknem egyhangúlag – hárman szavaztak csak ellene – kimondta a következő határozatot: „A kongresszus mély sajnálkozását és elégedetlenségét fejezi ki a kormánynak a választójog dolgában tanúsított eljárása fölött, tekintve, hogy a plurális választójogi javaslat nem helyettesítheti a kilátásba helyezett választójogi reformot, a kongresszus továbbá helyteleníti a miniszterelnöknek a nők választójogára vonatkozó ismételt Ígéreteinek be nem váltását és a parlamenti bizottságot sürgeti egy olyan reformjavaslat haladéktalan megvalósítására, mely a nők választójogát is magában foglalja.”

Beszámoló.

December 4-én tartotta alakuló ülését *Ungar Dezsőné* elnöklétével a kongresszus *vendégfogadó bizottsága*. *Ungar Dezsőné* rövid beszédben körvonalazta a bizottság feladatát, amely a kongresszusi vendégek elszállásolásával és fogadásával a bizottságra háramlík. Ezután megalakult a bizottság tisztikara. Alelnöke: *Sarbo Arturnét*, jegyzővé *Marcali Polyt* választották. A bizottság elnöke és néhány tagja most sorra járja a nagyobb szállodákat és pensiókat, hogy a kongresszusi vendégek részeit megfelelő számú szobákat idejekorán biztosítson.

December 18. és 19-én rendezte a művészbizottság képekaukióját a Bristol szálló dunaparti külön termében. *Boemm Ritta*, *Klammer Mariska* és *gróf Lázár Árpádné* önzetlen fáradozásának köszönhető a szép anyagi és erkölcsi siker.

Köszönettel tartozunk továbbá a művészek nagy gárdájának, akik a kongresszus céljaira egy-egy művet ajánlottak fel és küldtek az aukcióra. Eladásra kerültek: *Fesztay Árpádné*, *Lámné Hilberth Irén*, *Komáromi Katz Endre*, *Teles Gina*, *Boemm Klára*, *Glatz Oszkárné*, *Katona Nándor*, *Kunwald Cézár*, *Pentelei Molnár János*, *Boemm Ritta*, *Bosznay István*, *Komáromi Katz Endréné*, *Kubinyi Géza*, *Rippl Rónai József*, *Guido Balsamo Stella*, *Alfred Soder*, *Istvánffy Gabriella*, *gróf Lázár Árpádné*, *Kerekes*, *gróf Pejacsevich Jolán*, *Büttner Helen*, *Pogány Willy*, *Konek Ida*, *Farkas Imre*, *Be3di Balogh Gábor*, *Hadzsy Olga*, *Udvary Géza*, *Klammer Mariska*, *Veress Zoltán*, *Ligeti Miklós*, *Brück Hermína*, *Turán-Hacker Mária*, *Szirmay*, *Stróbl Zsófia*, *L. Popper Aranka*, *Némethyné Udvardy Flóra*, *Veress Zoltánné Tomasek Emma*, *báró Splényi Ernesztina*, *Hüvös László*, *Czóbel Margit* és *Kallós Ede* művei.

Minden belépőjegy egyszeremind sorsjegy volt; nyereménytárgyul *Boemm Ritta* csendéletét tüzték ki. A sorsolásnál a 283-as számot húzták ki.

Közbejött akadályok miatt *Jászai Mari* és *Pálmai Ilika* nem vállalkozhatott az árverező szerepére, helyettük elsőnap *Nagy Endre*, a kiváló Conferencier végezte jóízű humorral és kifogyhatatlan ötletességgel az árverező munkáját. Az aukció második napján *Molnár Victor* né töltötte be pompásan az árverező szerepét, nagy hálára kötelezve a bizottságot e munka elvégzésével.

A karácsonyi bazár rendezése körül is kifogyhatatlan buzgóságot tanúsítottak tagtársaink. Korareggeltől a késő esti órákig ellátták a bazárban vállalt munkájukat nagy lelkiismeretességgel. A pénztáros felelősségteljes munkakörét *Seenger Ida* töltötte be, míg a bazárral kapcsolatos előadások rendezését *Behr Hilda* végezte. A bazár keretében december 1-én *gróf Teleki Sándorné*, december 2-án *Lux Terka* tartottak felolvasást, míg december 3-án *Miss Cicely Corbett* énekprodukciókkal szórakoztatta a közönséget.

December folyamán az iroda önkéntes munkatársak segítségével intenzíven dolgozott azon, hogy a külföldi sajtó és érdeklődő elvbarátaink újabb tájékoztatást kapjanak a kongresszusi előkészületekről.

Januári munkaterv.

A kalauzólo bizottság megtekintései: 6-án, hétfőn d. e. 10 órakor a Szépművészeti Múzeum megtekintése *dr. Meller Simon* igazgató úr előadása és vezetése mellett.

20-án, hétfőn d. u. 6 órakora *Társadalmi Múzeum* megtekintése *Szántó Menyhért min. osztálytanácsos* úr, a múzeum igazgatója vezetésével.

A tolmácsoló bizottság szintén tervez két érdekes megtekintést, és pedig: *Térey Gábor* igazgató úr vezetése mellett a *Szépművészeti Muzeumot* és *Radisics Jenő* igazgató úr vezetésével az *Iparművészeti Muzeumot*, A megtekintések pontos idejéről a bizottság külön értesíti a tagokat.

A francia, angol és esperanto tanfolyamra hallgatókat még felvesznek. Jelentkezők a bizottság elnökéhez. *Szirmay Oszkár* néhoz forduljanak. (Telefon 37-43.)

Január elején ülést tart a *gazdasági bizottság is*, az ülés idejéről és tárgyaról külön meghívókat küldenek szét a bizottság tagjainak.

Az iroda örömmel fogadja munkára jelentkező tagtársak segítségét, Főleg kitűnő angol, francia és német munkaerőkre van szükség, de természetesen szívesen látja azokat is, akik bár ezen nyelveket tökéletesen nem buják, másfajta irodai munkát lelkiismeretesen elvégezni hajlandóak.